

ficky obtížná spojková hesla pro *Slovník jazyka staroslověnského*.

Vědecky významná byla konečně i jeho spolupráce s polskými akademickými instituty jako konzultanta o syntaktické stránce i jako autora některých spojkových hesel slovníků starší polštiny.

Kromě této rozsáhlé a namnoze objevné činnosti lingvisticky badatelské vykonával Bauer v oboru též činnost pedagogickou jako výborný vysokoškolský učitel. Vedle toho byl zcela mimořádně činný vědecky organizačně. Přední český slavista B. Havránek si ho přivedl jako sekretáře do gramatické komise Mezinárodního komitétu slavistů. Na brněnské filozofické fakultě se uplatnil jako spiritus movens prvních mezinárodních konferencí o slovanské syntaxi; jeho organizačním nástupcem se poté stal M. Grepl. Brno bylo s jistou nadsázkou v zahraničním slavistickém tisku dokonce označeno jako „hlavní město slovanské syntaxe“. Bauer sám byl za zásluhy v oboru slavistiky vyznamenán bulharským Řádem Cyrila a Metoděje I. stupně.

Lidsky byl Bauer českoobraty vážný a opravdový, zachovával si však pochození i pro životní názory a postoje jiné. Sám byl např. abstinent, ale příležitostných přípitků na katedře se osobně účastnil a nesnažil se ostatní účastníky těch shromáždění brzdit nebo omezovat tím, že by svou neochotu napít se dával nějak okázale najevo. Ve vztahu ke mně byl Bauer ještě srdečně otevřenější než k ostatním kolegům: sdíleli jsme po léta společnou pracovnu a byli jsme spolu v osobních stycích, takže jsem měl možnost ocenit i jeho jemný smysl pro humor. Ostatně mi i ochotně četl a kriticky hodnotil všechny mé odborné příspěvky, které jsem chystal k tisku. A nejen to. Sám mi dával v rukopise číst i svoje. Samozřejmě jsem v nich nacházel většinou jen překlepy. Jenom jednou jsem měl připomínku i věcnou.

Dlouho jsme pak o ní diskutovali a on ji k mému překvapení i přijal. Vzpomínám-li nyní na Jaroslava Bauera u příležitosti jeho nedožitých devadesátin, činím to s dojetím. Byl velkou osobností vědeckou i lidskou.

R. Večerka

Od folkloru k románu: devadesáté výročí narození Jaroslava Mandáta

V posledních letech jsme na stránkách *Universitas* vzpomínali různých výročí brněnských slavistů, představitelů zakládajícího oboru Masarykovy univerzity. Nyní vzpomínáme nedožitých devadesátin doc. PhDr. Jaroslava Mandáta, CSc. (1924–1986); zemřel nečekaně ve svém bytě v Brně 27. března 1986 v předvečer svých dvaadesátin (narodil se 10. dubna 1924 v Choryni).¹ Byl jedním z mála, kdo se na brněnské rusistice zabýval folkloristikou. Rusista a romanista, mimo jiné žák Franka Wollmana (1888–1969), Sergeje Grigorjeviče Vilinského (1876–1950), další významné brněnské postavy, ruského porevolučního emigré, druhdy mladého prorektora Novorossijské univerzity v Oděse, kde v roce 1913 učil Michaila Bachtina (1895–1975), a romanisty Otakara Levého (1896–1946); podle vlastních slov po roce 1945 soukromě vyučoval francouzštině Milana Kunderu (roč. 1929). Patřil k hlubinným

¹ V tomto článku vycházíme z textu našich studií, viz I. Pospíšil: Z tradice Masarykovy univerzity: čtveřice zapomenutých aneb Co se už do TVARu nevešlo. *Univerzitní noviny* 2001, č. 11, s. 8–10. Týž: Dvacetiletí od odchodu Jaroslava Mandáta. *Slavica Litteraria*, X 9, 2006, s. 183–184.

badatelům, kteří s publikováním svých věcí nespěchají; jako staří pozitivisté byl pečlivý až puntičkářský, často také – jak to u vědců bývá – náladový a měnící své postoje k lidem, ale našim úkolem není nyní subjektivní povahopis. Měl smysl pro metodologii literární vědy, její různé koncepcce, které bedlivě studoval; byl znalcem ruských „tlustých časopisů“, které pozorně četl a excerpoval; typický homo unius libri, autor knihy *Lidová pohádka v ruském vývoji literárním* (1960). Byl u nás jedním z prvních, kdo znovuobjevil ruský sentimentalismus (antologie se studií *Ruská sentimentální povídka*, 2 díly, 1982–1983), nedokončena zůstala monografie *Ruský epistolární román*. Do reprezentativního sborníku Slované studie I (1979) přispěl brilantní a atraktivní studií *Dostojevskij a naše země*. Jaroslav Mandát publikoval zejména ve Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity (SPFFBU) v její tehdejší literárněvědné řadě D, v Čs. rusistice, ale i jinde. Právě zde pojednal také o korespondenci rajhradského mnicha, ostrovačického faráře, překladatele a literárního kritika a historika A. A. Vrzala (1864–1930) s ruskými spisovateli. Jaroslav Mandát byl mimo jiné bibliografický systematick, který každodenně pracoval s tzv. západní rusistikou, což v 70. letech minulého století u nás nebylo vůbec obvyklé. V podstatě každý den se zabýval bibliografií a pravidelně četl a za pomoci svých spolupracovníků excerpoval také tehdejší sovětské literárněvědné časopisy, zvláště ty jejich partie, které byly literárněhistoricky a teoreticky objevené, zejména v časopisech *Voprosy literatury*, *Russkaja literatura*, *Literaturnoje obozrenije*, *Vestnik Moskovskogo universiteta*. Podnětně, leč neoficiálně o všem diskutoval ve svých vědeckých seminářích. Také však pravidelně četl – jak už uvedeno – západní rusistickou produkci, která se do knihovny FF dostávala tehdy (v 70.–80. letech 20. století) překvapivě běžně a v solidním počtu; šlo zejména

o německé disertace a o slavistika z Velké Británie, USA a Francie (mj. o časopisy *The Slavonic and East European Review*, *Scando Slavica*, *Revue d'Études slaves*, *Russian Review*, *Poetica*, *Zeitschrift für slavische Philologie*, *Wiener Slawistisches Jahrbuch* a *Wiener Slawistischer Almanach* aj.). Doc. Mandát byl podle mého soudu tehdy nejinformovanějším, jazykově kompetentním (četl kromě ruštiny francouzsky, německy, anglicky, italsky a španělsky) českým rusistou. Metodologicky vycházel ze svého učitele Franka Wollmana a jeho eidiologie, v podstatě vyznával základní teze strukturalismu jako studia literární morfologie, tedy poetiky (s tím ovšem spojoval i svoji četbu J. Lotmana a D. Lichačova, resp. M. Bachtina). Na tom založil své publikace, ovšem kromě prací materiálových; takto i přednášel: smysl pro uchopení literárního tvaru byl pro něho rozhodující. Pamatuji se, jak podrobně z tohoto hlediska rozebíral například ruský folklor, v němž zdůrazňoval jeho reprodukční funkce, tedy erotiku, sex – oproti sociologickým představám sdíleným dobovým marxismem. Zvláště brilantní byl – což je pro strukturalisty ostatně charakteristické – při rozboru poezie (Krylovovy bajky, Puškin, Boratynskij). Sám kdysi srovnával různé verze Lermontovova *Děmona*; jeho snem byla komparace filozofické poezie Goethe – Byron – Puškin – Lermontov. K tomu ponoukal i mě: splnil jsem to jen zčásti a ovšem torzovitě v anglistické ročníkové práci o Byronovi a Lermontovovi. Zvláště si oblíbil J. A. Boratynského a vůbec reflexivní poezii existenciální a kataklyzmatickou, např. F. I. Tjutčeva, i když ke konci života tíhl spíše k próze a zejména k románu. Jak patrně z toho, co bylo uvedeno výše, měl rád určité literární směry a z nich sentimentalismus, zejména ve vztahu k mladému Dostojevskému. Jeho historická poetika typu A. Veselovského mu však nijak nebránila, aby se po francouzském

způsobu v duchu biografismu a psychologismu ponořil do spisovatelských životních labyrintů; v tom mu ovšem ruská literatura poskytovala materiál nepřeborný a barvitý. Jeho přednášky byly v tomto ohledu tak podrobné, že například Puškina přednášel někdy až dva semestry. Jeho postup byl vždy po descartovsku deduktivní: vyslovil hypotézu, kterou pak verifikoval v tezi. Jeho studie a přednášky byly neustálou verifikací hypotéz, a jeho práce neměla tedy registrativní, ale objevný, invenční ráz. To v šedí některých dobových přednášek fascinovalo, i když doc. Mandát nebyl temperamentní přednášeč, nýbrž spíše chladný a elegantní akademik. Jeho tvorba vědecká a pedagogická završovala v jistém smyslu morfologické tradice brněnské literárněvědné školy.

I. Pospíšil

Vzpomínka na profesora Libora Míčka k desátému výročí jeho úmrtí

V tomto roce si připomínáme desáté výročí odchodu profesora PhDr. Libora Míčka, CSc., na věčnost. Profesor Libor Míček byl významným vysokoškolským učitelem, který celý svůj profesionální život zasvětil vědecko-pedagogické činnosti. Zejména jeho orientace na ochranu duševního zdraví, které celoživotně věnoval svoji vědecko-výzkumnou aktivitu, z něho vytvořila v této oblasti zcela výjimečnou osobnost. Je autorem mnoha publikací, odborných i popularizačních článků. Ve své první knize se projevil nejen jako učitel a vychovatel, kterému nebylo lhostejné, že řada dětí je frustrována situacemi nejen v rodině, ale často i školním prostředím a požadavky na ně kladenými. Kniha vyšla

pod názvem *Nervózní děti a mládež ve škole*. Následovala dosud velmi ceněná, didakticky precizně zpracovaná *Duševní hygiena*, která byla schválena jako vysokoškolská učebnice pro filozofické fakulty pro obor psychologie. K dalším hodnotným publikacím patří kniha *Sebevýchova a duševní zdraví*. Práce sice nevelkého rozsahu, avšak plná cenných doporučení, studie *Učitel a stres*, doznala několika vydání. Bohužel však byla jeho publikací poslední. Je pozoruhodné dát si do souvislosti jeho první a poslední publikaci (žák–učitel). Bezesporu to vypovídá o tom, jakou pozornost věnoval tomuto specifickému prostředí, které, jak známo, neustále prochází různými, často proměnlivými a ne vždy dokonalými změnami jak k prospěchu učitelskému povolání, tak i výchovně-vzdělávacímu procesu žáků. Kdo však jiný než právě on, renomovaný pedagogický psycholog, by byl povolanejší sledovat a vyjadřovat se k této společensky významné a závažné problematice. Profesor Libor Míček nezástával jen na poli teoretického bádání, ale byl i známý jako propagátor zdravého životního stylu, organizátor řady kurzů, které vedl a osobně prováděl nácvik různých relaxačně aktivačních metod.

Zcela právem lze také souhlasit se současným vynikajícím odborníkem, pohybuji- cím se ve sféře ochrany duševního zdraví s bohatou publikační činností, prof. Jářou Krivohlavým, který jednu svou publikaci pod názvem *Psychologie smysluplnosti existence* (2006) věnoval památce profesora L. Míčka ve znění: „Tuto práci věnuji nedožitým 75. narozeninám vzácného přítele univ. profesora Libora Míčka, zakladatele české školy duševní hygieny.“

Curriculum vitae:

Profesor L. Míček pocházel z moravsko-slovenského pomezí – z Bystřice nad Olší. Vyrůstal spolu se dvěma sourozenci v rodině lékaře. Jako čtrnáctiletý prožil bo-